

การบรรยายพิเศษเรื่อง

“อุดมศึกษาไทยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การสร้างสังคมอุดมปัญญาอย่างยั่งยืน”

โดย รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา

วันศุกร์ที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๔.๔๕ – ๑๖.๐๐ น.

ห้อง Grand Diamond Ballroom

ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี

- ๑ ผมขอเรียนว่า รู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูง ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เชิญให้มีโอกาสมาเรียนเสนอข้อคิดเห็นในการประชุมวิชาการระดับชาติ แต่ก็รู้สึกหนักใจอยู่บ้าง เพราะเป้าหมายของการจัดประชุมครั้งนี้สำคัญยิ่ง คือการยกระดับคุณภาพการอุดมศึกษาไทย ภายใต้คำขวัญ “บัณฑิตมีคุณภาพ พัฒนาชาติยั่งยืน” ซึ่งผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ผมซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์และไม่ใช่ นักศึกษาศาสตร์ ก็หนักใจว่าจะสามารถมาใช้เวลาของท่านอย่างคุ้มค่า เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นี้ได้หรือไม่
- ๒ ผมได้มีโอกาสอ่าน *บทความบริหาร (Executive Report) กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕* โดยได้รับทราบถึงสาระหลัก ๒ ส่วน คือ
 - (๑) ปัจจัยแวดล้อมรุมเร้าต่อมนุษย์และโลกและประเทศไทย ๗ เรื่อง และ
 - (๒) ปัจจัยภายในระบบอุดมศึกษา อีก ๙ เรื่องรู้สึกดีใจว่าคณะกรรมการอุดมศึกษา ได้ร่วมกับ กลุ่มมหาวิทยาลัย กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มากมาย จัดการประชุมกันเกินกว่าร้อยครั้ง จนกระทั่งมีรายงานที่สมบูรณ์ออกมา และสามารถใช้เป็นกรอบแผนอุดมศึกษาใน ๑๕ ปี ข้างหน้าได้
- ๓ โจทย์ที่ผมจะพยายามตอบวันนี้ คงจะเป็นประเด็นเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะส่งผลให้แผนการพัฒนาอุดมศึกษาและการยกระดับคุณภาพอุดมศึกษา ภายใต้คำขวัญ **บัณฑิตมีคุณภาพ พัฒนาชาติยั่งยืน** บรรลุเป้าหมายได้อย่างไร
- ๔ ในกรอบแผนอุดมศึกษาฉบับที่ ๒ ได้ระบุเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจพอเพียง

๘๐. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทานจาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นปรัชญาของการดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง มีผลตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ไปถึงประเทศ โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยง วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผลและภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้ คุณธรรม และความเพียร อุดมศึกษาจึงควรเป็นผู้นำให้ปฏิบัติ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติของผู้เรียนในระดับต่างๆ อีกทั้งยังนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยรวม

แนวทางการพัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง : แนวคิด หลักการ และเงื่อนไข

๘๑. อุดมศึกษายังมีความเข้าใจและการปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นเริ่มต้น มีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการบริหารเชิงวิชาการโดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษา การสร้างผู้นำนักปฏิบัติ ต้นแบบกิจกรรมและโครงการในระดับนิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่ง
๘๒. ทั้งนี้อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้เกิดการปฏิบัติได้ วิเคราะห์ได้ สร้างองค์ความรู้และองค์ความรู้ใหม่ได้ให้เป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน พื้นที่ (เชิงกายภาพ การปกครอง และภูมิสังคม) องค์กร ภาคการผลิต

- ๕ เพื่อให้เจตนารมณ์นี้ มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จะขออ้างถึงความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและการประยุกต์ใช้ปรัชญา ที่ได้สะสมมาจนถึงวันนี้ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหวังของการพัฒนาอุดมศึกษาที่เป็นวัตถุประสงค์ของการประชุมนี้
- ๖ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับพระราชทานมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๒ ในการไปใช้เพื่อการอุดมศึกษา ผมขอเสนอว่า เราควรจะมีวินัยในการนำปรัชญาไปใช้แบบองค์รวมให้มากที่สุด แทนที่จะไปใช้แบบแยกส่วน แม้กระทั่งการไปใช้สำหรับคนธรรมดาหรือปัจเจกชน ผมก็มีความเห็นว่า เราควรเลือกกาลเทศะในการเพิ่มความ รู้ โดยการสนับสนุนให้ใช้แบบองค์รวมให้มากที่สุด แต่ในอุดมศึกษา ควรจะมีวินัยในการอ้างถึงหรือใช้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

- ๗ เมื่อได้เข้าใจปรัชญาในลักษณะที่เป็นองค์รวมแล้ว ผมอยากจะเสนอแนะว่า ผู้ที่อยู่ในแวดวงอุดมศึกษา ที่เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ควร **“คิดและปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร”** โดยอ้างถึง “รายงานการพัฒนาดน ปี 2550 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาดน” ซึ่งมีข้อสังเกตว่า **“คนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ผล มักจะมีคุณสมบัติที่เหมือนกันหลายอย่าง ได้แก่ ชอบที่จะทำงานหนัก มีความซื่อสัตย์ สอดคล้องกับการเรียนรู้ และการสร้างปัญญาให้กับตนเอง เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม และการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล คนเหล่านี้ ไม่ใช่พวกวัตถุนิยม มีความเคารพธรรมชาติและความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยสรุป พวกเขาจะมีจิตสำนึกและวิถีคิดในแบบฉบับเฉพาะ”**
- ๘ จากรายงานเล่มเดียวกันนี้ ได้พูดถึง
- (๑) **“ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความกล้าหาญ”** และ **“ต้องมีการสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นต่อไป”** โดยการทำให้เป็นตัวอย่าง **ทั้งในแง่ นักปรัชญา นักเผยแพร่แนวคิด และนักปฏิบัติ**
 - (๒) หลีกเลียงความคิดในการพัฒนาที่มุ่งให้การเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยไม่พัฒนาพื้นฐาน **ด้านจิตใจ**
- ๙ รายงานได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า **“ความสำเร็จระยะยาวของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นอยู่กับการปลูกฝังแนวคิดนี้ให้กลายเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมการพัฒนาของประเทศ”** สรุปก็คือ **จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาดน**
- ๑๐ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๑) ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม (เศรษฐศาสตร์)	
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ	
ตัวชี้วัดชั้นปี/ระดับชั้น	
ป.๑*	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ๒. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัว และเห็นประโยชน์ของการออม ๓. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด

ป.๒	<p>๑. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้า และบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๒. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว</p> <p>๓. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง</p> <p>๔. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม</p>
ป.๓	<p>๑. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต</p> <p>๒. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง</p> <p>๓. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด มีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้า และบริการ</p>
ป.๔*	<p>๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ</p> <p>๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค</p> <p>๓. <u>อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง</u></p>
ป.๕	<p>๑ อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ</p> <p>๒ ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่างๆในครอบครัวโรงเรียน และชุมชน</p> <p>๓ อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์</p>
ป.๖	<p>๑ อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>๒ อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน</p> <p>๓ บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน</p>
ม.๑*	<p>๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์</p> <p>๒. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรบริโภคของคนในสังคม <u>ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศ</u></p> <p>๓. <u>อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง *</u></p>
ม.2	<p>๑ <u>วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุน และการออม</u></p> <p>๒ <u>อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้า และบริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ</u></p> <p>๓ <u>เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง * ภูมิสังคม</u></p>
ม.3	<p>๑ อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ</p> <p>๒ <u>มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</u></p> <p>๓ <u>วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์</u></p>
ม.๔ - ม.๖	<p>๑ <u>อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ</u></p> <p>๒ <u>ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ *</u></p> <p>๓ <u>ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ</u></p> <p>๔ <u>วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข *</u></p>

- ๑๑ กระบวนการ “ระเบิดจากภายใน” เป็นสิ่งที่น่าสนใจและต้องชื่นชมอาสาสมัครครูเป็นร้อยทั่วประเทศ ที่ริเริ่มเสียเวลาด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เขียนหลักสูตรใหม่ขึ้นมา ด้วยความรู้ที่ระเบิดจากภายในที่ทำให้คุณภาพนั้นสูงกว่า จากถ้าถูกสั่งมาจากภายนอก หรือ เบื้องบนแต่เพียงอย่างเดียว

- ๑๒ แต่เพื่อให้การขับเคลื่อนสำเร็จและมีประสิทธิผลไปยังทั้งระบบ (ประมาณ ๔๐๐๐๐ โรงเรียนทั่วประเทศ) การสนับสนุนและความร่วมมือจากระดับสูง ก็มีความจำเป็นที่จะทำให้ความเพียรจากการระเบิดภายในได้ประสบ Impact ที่กว้างพอและยั่งยืน
- ๑๓ เมื่อเร็วๆ นี้ ผมได้มีโอกาสรายงานเรื่องนี้ให้คุณอานันท์ ปันยารชุนทราบ คุณอานันท์เป็นผู้ริเริ่มการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๒ ในฐานะประธาน TDR Thailand Development Research Institute หลังจากฟังรายงานในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและความคาดหวังในโรงเรียน คุณอานันท์ได้ให้ความเห็นว่า ถ้าทำได้สำเร็จ โรงเรียนจะสามารถปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสมให้กับเยาวชน ทั้งที่จะก้าวไปสู่ระดับอุดมศึกษา และทั้งที่จะเข้าไปเป็นพลเมือง ให้เป็นผู้ที่ “มีทัศนคติที่จะพยายามพึ่งตนเองพอสมควร เป็นคนซื่อสัตย์ เป็นคนชอบใฝ่หาความรู้ เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ส่วนรวมพอสมควร ไม่โลภ แต่มีจิตใจที่เอื้อเพื่อต่อผู้อื่น ” สรุปก็คือ เป็นการสร้างนิสัยที่ดีที่จะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ซึ่งคุณอานันท์ เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **“Character Building”**
- ๑๔ ฉะนั้น การที่กรอบแผนอุดมศึกษาปรารถนาว่า “หลักฐานเชิงประจักษ์และแนวโน้มน่าเป็นห่วงคือ นักเรียนมัธยมที่เป็นตัวป้อนอุดมศึกษามีคุณภาพโดยรวมต่ำลง...” ขอเสนอว่า เรื่องที่รายงานถึงความเพียรที่ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษากำลังปรับปรุงคุณภาพของค่านิยมและนิสัยแห่งความพอเพียงดังกล่าว น่าจะช่วยเพิ่มความหวังใน “ตัวป้อน” นี้ โดยเฉพาะในแง่ของค่านิยม นิสัยและจิตวิญญาณ ที่เหมาะต่อการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อุดมศึกษากับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- ๑๕ ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งส่งเสริมการหาความรู้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และกรอบอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕) อุดมศึกษาไทยต้องเตรียมความพร้อมสำหรับ “ศตวรรษแห่งเอเชีย ” ที่จีนและอินเดียเป็นผู้เล่นสำคัญ ตระหนักว่า **ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี** นำมาซึ่ง “ผลิตภาพ ” (Productivity) และ “นวัตกรรม ” (Innovation) ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เรียนรู้จากนักคิดอนาคต (Futurists) ต่อเทคโนโลยีที่มองไม่เห็นในวันนี้ หน่วยงานที่สำคัญของรัฐได้ร่วมกับภาคเอกชนกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่อุดมศึกษาเข้าไปเป็นผู้เล่นสำคัญ **โลกยุคสารสนเทศ** เป็นสังคมไร้พรมแดน เกิดการจ้างงานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ มีนวัตกรรมและตลาด แรงงานใหม่ๆ ที่มี

มูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนฐานของนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและ
สารสนเทศ

- ๑๖ ผมขอยกตัวอย่างในความตั้งใจดี ของกลุ่มคนที่จัดได้ว่าเป็นแกนนำของประเทศ ที่มีความมุ่งมั่น
ในการยกระดับการพัฒนางานวิจัยของประเทศไทย ให้ทัดเทียมนานาประเทศ โดยเกิดจากการ
ร่วมคิด ร่วมสร้าง ผลักดันประกายความคิดของคุณอนันท์ ปันยารชุน ให้เกิดเป็นรูปธรรม จน
สามารถจัดตั้งเป็น โครงการทุน NSTDA Chair Professor ได้สำเร็จ ซึ่งมีการบริหารจัดการ
โดยองค์กรที่เป็นแกนนำทางด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศ คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)
- ๑๗ โครงการทุน NSTDA Chair Professor ได้เปิดตัวขึ้นที่ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อ
วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๑ ที่ผ่านมาจากนั้นได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการไปยัง
สถาบันการศึกษาชั้นนำทั่วประเทศ และในที่สุดเราก็ได้ชื่นชมงานวิจัยชั้นเยี่ยมจากฝีมือคนไทย
ภายใต้หัวข้อ “การออกแบบและการผลิตวัสดุนาโนที่เป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อ
อุตสาหกรรม” ที่มี ศ.ดร. จักรัส ลิมตระกูล อาจารย์และนักวิจัยประจำภาคเคมี คณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเป็นผู้อำนวยการศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหัวหน้ากลุ่มวิจัย พร้อมทีมงานที่มีความสามารถกว่า 10 คนคะ
เห็นได้ว่า หลักในการทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ตัวคนเดียวไม่สามารถจะทำได้ คุณสมบัติ
ของหัวหน้าโครงการ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะนำทีมวิจัยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และลูกทีมต้องม
ความสามารถเข้มแข็งที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
- ๑๘ ตามข้อมูลที่อาจารย์จรัสฯ ได้ให้ไว้ว่า แม้ว่าประเทศไทยจะถูกจัดอันดับด้านความสามารถ
โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในอันดับที่ ๔๙ จาก ๕๕ ประเทศนั้น ซึ่งดูในภาพรวม
แล้วอาจดูอยู่อันดับท้ายๆ แต่ถ้าใน เรื่องเฉพาะด้านแล้วประเทศไทยก็ไม่น้อยหน้าใคร โดย
อาจารย์จรัสฯ ถือว่าเป็นผู้นำในงานวิจัยด้านซีไอไลต์ จัดอยู่ในอันดับ สองโลก ติดอันดับ top
ten ในงานด้านการวิจัย และยังได้รับการยกย่องจากสถาบันทั้งในและต่างประเทศ
- ๑๙ ท้ายที่สุดก็มุ่งหวังว่า โครงการทุน NSTDA Chair Professor จะเป็นโครงการนำร่องที่ช่วย
กระตุ้นให้ภาคเอกชนหรือภาคอุดมศึกษาหันมาสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วน
ร่วมในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย จน
สามารถสร้างศาสตราจารย์ที่เป็นผู้นำกลุ่ม ผู้มีศักยภาพสูงตามมหาวิทยาลัยหรือหน่วย
งานวิจัยทั่วประเทศไทยได้ต่อไปในอนาคต

สรุป

- ๒๐ ปัจจัยที่รุมเร้าจากภายนอกและภายในประเทศ รุนแรงจริง ๆ ปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรค ก็มี ความหมักหมม และอาจทำให้คนท้อว่า จะสามารถแก้ปัญหาได้จริง ๆ หรือ
- ๒๑ แต่ถ้าอุดมศึกษาไม่ได้ปรับปรุงตามที่ได้ตั้งใจไว้ และไม่ได้เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาให้ประเทศ ลูกหลานของเราจะไม่มีอะไรเหลือจากคุณภาพดี ๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้เรา และพวกเรา ก็ จะเสียใจที่ได้ปล่อยให้สิ่งนี้เกิดขึ้น แต่ผมเชื่อว่า การเข้าถึงแก่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักอุดมศึกษาที่ยังไม่ยอมแพ้ จะสามารถทำให้นักอุดมศึกษาเหล่านี้สามารถระเบิดจาก ภายในและสร้างผู้นำขึ้นมาเปลี่ยนกระแสนโยบายความต้อยคุณภาพในปัจจุบัน แล้วรวบรวม ศักยภาพที่ยังมีอยู่ให้อุดมศึกษาของไทยได้เป็นผู้นำให้สังคมไทยได้พัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการ สร้างคนรุ่นใหม่ที่มีปัญญาและมีคุณธรรมอย่างแท้จริง
- ๒๒ ถึงแม้จะมีปัจจัยภายนอกถึง 7 ปัจจัย และมีปัจจัยภายในระบบถึง ๙ ปัจจัย แต่นัก อุดมศึกษาซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเหล่านี้ ก็อาจรับทราบโดยปราศจากความท้อ หรือ ความ วิตกจนเกินไป และแบ่งหน้าที่ในการแก้ปัจจัยที่สำคัญที่สุด โดยระบุกระบวนการที่อาศัย ความเพียร สร้างฐานรากที่ขึ้นอยู่กับคุณธรรม และความเก่ง เช่นเดียวกับที่กระบวนการ การ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เข้าสู่ระบบการศึกษา ดังที่กำลังทำกันอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้น ในอีก ๒-๓ ปีข้างหน้า หวังว่า เราจะได้เห็นการปรับปรุงการสร้างคุณค่าและบุคลิกที่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยม ที่เป็นตัวป้อน จะมีมาตรฐานดีขึ้นเรื่อย ๆ
- ๒๓ สุดท้าย การบรรลุเป้าหมายไม่ง่าย ระหว่างทาง หรือแม้ตอนจะเริ่มต้น หลายคนจะท้อใจ แต่ ถ้าหยุดคิดสักหน่อย เชื่อว่าจะเกิดความหวัง ที่จะเริ่มมีความเพียร เพราะคาดหวังได้ว่า จะ สำเร็จอย่างแน่นอน หากมารวมมือร่วมใจกันอย่างคนละไม้ละมือ ผมได้รับกำลังใจจากเพื่อน ร่วมงานบางคนว่า คนส่วนใหญ่ นั้นไม่ใฝ่ดี คนดีรวมตัวกันง่าย คนไม่ดีรวมตัวกันยาก และหาก คนดีรวมตัวกันได้สัก ๒๕% คนกลาง ๆ หรืออีก ๕๐% ก็จะมาเอาอย่าง ก็จะเกิดจุดพลิกผันที่ เรียกว่า Critical Mass หรือ Tipping point ที่ทำให้ส่วนรวมดีขึ้น จะขอจบด้วยการอัญเชิญ พระบรมราโชวาท ที่ทุกคนน่าจะเคยได้ยินมาแล้ว คือ

“...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่ อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”

(พระบรมราโชวาท ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอสตรีราชา จังหวัดชลบุรี วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒)